

Nr 206.

Ankom till riksdagens kansli den 12 juni 1946 kl. 10 fm.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om förläggande till Västerbottens län av ett statligt eller under statlig medverkan tillkommet pappersbruk.

(4:e avd.)

I likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Svedberg* och *Karl August Johanson* (I: 65) och den andra inom andra kammaren av herr *Skoglund* i Umeå *m. fl.* (II: 133), har hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en skyndsamt och allsidig utredning av möjligheterna att till Västerbottens län förlägga ett statligt eller under statlig medverkan tillkommet pappersbruk.

I fråga om de skäl motionärerna anfört till stöd för sin hemställan får utskottet hänvisa till motionen II: 133.

Över motionerna ha, efter därom i vederbörlig ordning framställd begäran, yttranden avgivits av *kommerskollegium*, som vid yttrandet fogat av ämbetsverket från *Sveriges industriförbund*, *Norrbottnens och Västerbottens läns handelskammare* samt *Svenska pappersbruksföreningen* infordrade yttranden, ävensom av *domänstyrelsen*. Yttrandena hava såsom bilagor fogats till detta utlåtande (*bilaga A—E*).

Under framhållande, att den västerbottniska industrien framför allt bygger på träet som råvara, att tillgången på råvara numera är begränsad, och att en till sin produktion ensidig industri vid en nedgång av råvarutillgångarna minskar förutsättningarna att skapa full sysselsättning för tillgänglig arbetskraft ha motionärerna ansett åtgärder erforderliga för att kompensera väntad nedgång i antalet arbetstillfällen inom Västerbottens län. I sådant syfte ha motionärerna föreslagit en utredning rörande möjligheterna att genom tillskapande av en ny produktionsgren — en pappersindustri — motverka väntad nedgång i arbetstillfällena inom andra på träet som råvara baserade industrier.

De i ärendet hörda myndigheterna — domänstyrelsen och kommerskollegium — ha avstyrkt motionerna. Ämbetsverken ha därvid framhållit,

Utskottet.

bland annat, följande. Det ifrågasatta pappersbruket måste av bland andra värmetekniska och ekonomiska skäl förläggas i omedelbar anslutning till en befintlig cellulosafabrik. Då emellertid staten icke äger någon dylik fabrik inom Västerbottens län och en statlig nybyggnad av en cellulosafabrik med hänsyn till de begränsade råvarutillgångarna icke torde kunna ifrågasättas, måste pappersbruket förläggas i anslutning till en i enskild ägo befintlig fabrik. Vidare erinras, att ett pappersbruk för tillverkning av papp och grövre pappersalster drives med jämförelsevis ringa arbetsstyrka och att lönsamheten av ett pappersbruk inom ifrågavarande område under alla omständigheter måste betraktas som ganska oviss.

Här må vidare framhållas, att — såsom Sveriges industriförbund, Svenska pappersbruksföreningen samt Norrbottens och Västerbottens läns handelskammare uttalat — industrien i vårt land inom en relativt nära framtid kan komma att ställas inför betydande svårigheter vid rekryteringen av sin arbetskraft. Härtill kommer, att ett pappersbruk av den av motionärerna avsedda storleken skulle erfordra en råvarutillgång av mellan fem och nio miljoner kbf rundvirke. Råvarutillgången inom Västerbottens län lär knappast kunna förslå härför, varför virke skulle behöva överföras från andra län, vilket i sin tur skulle medföra minskade arbetstillfällen inom de angränsande länen. Jämväl må bemärkas, att ett pappersbruk kräver specialutbildad arbetarstam, som säkerligen i avsevärd omfattning måste hämtas från södra eller mellersta Sverige. Anläggandet av ett pappersbruk synes därför i och för sig knappast kunna anses såsom en ändamålsenlig åtgärd, då det gäller att motverka sysselsättningssvårigheter. Slutligen kan framhållas, att — såsom Svenska pappersbruksföreningen erinrat — en av råvarubrist förorsakad sammankrympning av massaindustrien torde komma att påskynda den utveckling mot ett bättre tillvaratagande av denna industris avfallsprodukter, som under senare år målmedvetet igångsatts, och för vilket ändamål ett intensivt forskningsarbete bedrivs, samt att den utökning av massaindustriens produktionsprogram, som härigenom kan komma att äga rum, måste antagas absorbera eventuellt uppstående överskott av arbetskraft.

Utskottet har bibragts den uppfattningen, att det är långt ifrån säkert att av motionärerna förutsatta sysselsättningsproblem inom Västerbottens län komma att uppstå, att vid bedömandet av frågan om beredande av sysselsättning för den genom massaindustriens eventuella nedgång friställda arbetskraften inom länet hänsyn i vart fall bör tagas till arbetsmarknaden inom övriga delar av landet, att eventuella svårigheter med avseende å en inträdande arbetslöshet knappast synas kunna lösas genom anläggandet, på sätt motionärerna ifrågasatt, av ett pappersbruk, samt att lönsamheten av ett dylikt pappersbruk måste starkt ifrågasättas. Under hänvisning jämväl till att, såsom kommerskollegium framhållit, norrlandskommittén torde komma att ägna uppmärksamhet åt frågorna om Norrlands skogstillgångars

storlek, användning och vidare bearbetning till mer eller mindre högt förädlade produkter, däribland papper, anser sig utskottet böra avstyrka de förevarande motionerna.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,
att motionerna I: 65 och II: 133 icke må av riksdagen
bifallas.

Stockholm den 11 juni 1946.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson, Pauli, Lindström, Gränebo, Karl Andersson, Heiding, Gustaf Karlsson, Petersson, Hesselbom, Gunnar Andersson* och *Ragnar Bergh*; samt

från andra kammaren: herrar *Törnkvist, Falla, Rubbestad, Andersson* i Malmö, *Mårtensson, Lindholm, Åkerström, Sefve, Hoppe, Boman* i Kieryd, *Onsjö* och *Persson* i Vinberg.

Reservation

av herrar *Karl Andersson, Gustaf Karlsson, Hesselbom, Törnkvist, Andersson* i Malmö, *Mårtensson, Lindholm, Åkerström, Hoppe* och *Persson* i Vinberg, vilka ansett, att utskottets yttrande och hemställan bort hava följande lydelse:

»Såsom motionärerna framhållit är numera tillgången på råvara för träindustrien begränsad. Med den ensidiga inriktning den industri inom Västerbottens län har, som syftar till förädling av träet, kan en nedgång i råvarutillgången under den kvantitet, som fordras för att fullt utnyttja tillgänglig kapacitet hos massaindustrien, befaras medföra minskade arbetstillfällen. Utskottet finner naturligt, att antydda farhågor givit anledning till överväganden om möjligheten att vidtaga åtgärder i syfte att genom en längre gående differentiering av produktionen eliminera dessa osäkerhetsmoment.

En förädlingsprocess, som tar sikte på att till papp eller papper förädla någon större kvantitet av den pappersmassa som nu exporteras, synes med hänsyn till den begränsade råvarutillgången eftersträfvansvärd. Det förtjänar här framhållas, att — enligt uppgifter hämtade ur kommersiella meddelanden för april 1946, utgivna av kommerskollegium — Sveriges export av pappersmassa respektive papp och papper uppgick till, i runda tal, för år 1939 2 330 000 ton respektive 600 000 ton och för år 1945 1 560 000 ton respektive 245 000 ton.

Frågan om landets skogstillgångar och deras effektiva utnyttjande genom förädling samt om produkternas avsättningsmöjligheter äro av stort allmänt intresse. Utskottet finner därför av motionärerna framfört förslag om anläggande i angivet syfte av ett statligt eller under statlig medverkan tillkommet pappersbruk värt beaktande. Efter tillkomsten av ett dylikt pappersbruk synes nämligen tillgänglig råvarutillgång kunna utnyttjas för att bereda jämnare sysselsättning för ett större antal arbetare än vad som är möjligt inom en industri, endast baserad på massatillverkning.

Tidigare mot ett anläggande i övre Norrland av ett pappersbruk anförda skäl synas numera — icke minst efter järnvägarnas elektrifiering — icke längre vägande. Det är emellertid uppenbart, att vid ett ställningstagande i frågan om inrättande av ett pappersbruk i Västerbotten liksom annorstädes hänsyn måste tagas såväl till avsättningsmöjligheterna som till de ekonomiska betingelserna i övrigt för pappersbrukets drivande och tillgången på arbetskraft.

Motionärerna ha nu föreslagit en utredning rörande möjligheterna att förlägga ett pappersbruk till Västerbottens län. Enligt utskottets mening torde av motionärerna föreslagen utredning icke böra begränsas till nämnda län.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen må, i anledning av motionerna I: 65 och II: 133, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville i det i motionerna angivna syftet föranstalta om utredning rörande lämpligheten och möjligheten av en ökad pappersproduktion under statlig medverkan.»

Till Riksdagens statsutskott.

Genom Kungl. Maj:ts remiss av den 1 mars 1946 har Kungl. Kommerskollegium anbefallts att till statsutskottet inkomma med yttrande över två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar Svedberg och Karl August Johanson (I: 65) och den andra inom andra kammaren av herr Skoglund i Umeå m. fl. (II: 133) om förläggande till Västerbottens län av ett statligt eller under statlig medverkan tillkommet pappersbruk.

I anledning härav har Kollegium från Sveriges industriförbund, Svenska pappersbruksföreningen samt Norrbottens och Västerbottens läns handelskammare införskaffat yttranden, vilka här bifogas. Pappersbruksföreningen och handelskammaren hava avstyrkt motionerna, medan industriförbundet — under uttalande av tvivel om lämpligheten av företagets realiserande — icke funnit anledning motsätta sig att frågan göres till föremål för utredning.

För egen del får Kollegium i ärendet anföra följande.

Inom norrlandskommittén pågå för närvarande omfattande undersökningar om vad som kan göras för en förkovran av Norrlands näringsliv. Därvid torde bland annat en ingående belysning ur tekniska, befolkningspolitiska och näringspolitiska synpunkter komma att ägnas frågorna om därvarande skogstillgångars storlek, användning och vidare bearbetning till mer eller mindre högt förädlade produkter, däribland även papper. Under dessa förhållanden synes med ett ställningstagande till frågan om pappersindustriens förutsättningar i Norrland lämpligen böra anstå intill dess resultatet av norrlandskommitténs undersökningar i ifrågavarande hänseenden föreligger.

Under hänvisning härtill och till de bilagda yttrandena får Kollegium hemställa, att förevarande motioner ej må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 6 april 1946.

ARVID RICHERT.

AUG. BORGSTRÖM.

Claës Ekblom.

Till Kungl. Kommerskollegium.

Genom remiss den 4 innevarande mars har Kungl. Kollegiet anhållit om Sveriges Industriförbunds utlåtande över två likalydande, inom riksdagen väckta motioner (I: 65 och II: 133) om förläggande till Västerbottens län av ett statligt eller under statlig medverkan tillkommet pappersbruk. I anledning därav får Industriförbundet anföra följande.

Utgångspunkten för motionärernas hemställan är antagandet, att bristande råvarutillgång för den norrländska träförädlingsindustrin kommer att medföra en begränsning av den nuvarande produktionen inom denna industri och att detta förhållande kommer att leda till sysselsättningssvårigheter inom Västerbottens län. Motionärerna framhålla i detta sammanhang, att den västerbottniska industrien är mycket enkelriktad och framför allt bygger på träet såsom råvara.

Det kan givetvis ifrågasättas, huruvida åtgärder av föreslagen innebörd i nuvarande läge över huvud böra vidtagas från de utgångspunkter, som föranlett motionärernas hemställan. Enligt vad numera med full tydlighet påvisats — Industriförbundet tillåter sig hänvisa till det av industriens utredningsinstitut nyligen utgivna arbetet »Sveriges arbetskraft och den industriella utvecklingen» — kan industrien i vårt land inom en relativt nära framtid komma att ställas inför betydande svårigheter vid rekryteringen av sin arbetskraft. Till belysande härav må ur nyssnämnda arbete citeras följande sammanfattning (s. 42):

»Industrien kan knappast räkna med att draga till sig en ökad andel av stadsnäringarnas arbetskraft på bekostnad av mera servicebetonade näringar. Ätminstone vad gäller kvinnorna kommer tvärtom dess andel sannolikt att gå tillbaka. Förskjutningen från kroppsarbetare till förvaltningspersonal inom industrien kommer troligen också att fortsätta. Med hänsyn till dessa faktorer blir tillväxten av antalet industriarbetare sannolikt väsentligt långsammare än tidigare under de närmaste årtiondena. Antalet kvinnliga industriarbetare kan komma att gå tillbaka, om icke mycket gynnsamma men mindre sanr. olika förutsättningar i fråga om kvinnornas grad av yrkesverksamhet förverkligas.

Tillgången på arbetskraft kommer av allt att döma att sätta en gräns för utvecklingen mot en längre driven industrialisering.»

Statliga åtgärder i huvudsakligt syfte att öka sysselsättningen inom industrien synas därför i nuvarande läge icke böra utan verkligt trängande skäl vidtagas.

Härtill kommer att anläggandet av ett pappersbruk i Västerbotten näp- peligen skulle, såsom motionärerna åsyfta, vara ägnat att minska den ensidighet, som utmärker näringslivet i Västerbotten, i det att pappersindus- trien i likhet med övriga skogsindustrier för sin avsättning är starkt bero- ende av exportkonjunkturerna.

Ehuru vägande invändningar sålunda redan med hänsyn till sysselsättningsproblemet kunna riktas gentemot motionärernas uppfattning, vill Industriförbundet ytterligare framhålla, att motionärerna synbarligen underskattat de ekonomiska svårigheter, som skulle vara förenade med drivandet av ett pappersbruk i Västerbotten. Dessa svårigheter ha närmare belysts i ett av Svenska pappersbruksföreningen till kungl. kollegiet ingivet yttrande i ärendet, varför förbundet saknar anledning att närmare ingå på hithörande frågor. Industriförbundet vill här inskränka sig till att instämma i den slutsats, vartill pappersbruksföreningen kommit, eller att en investering i ett pappersbruk i Västerbotten av nu berörda skäl ter sig ekonomiskt vanskelig.

Ehuru Industriförbundet sålunda för närvarande icke är övertygat om att ett pappersbruk, förlagt till Norrland, skulle komma att löna sig och icke heller att det är betingat med hänsyn till sysselsättningsförhållandena, finner Förbundet likväl icke anledning motsätta sig att frågan göres till föremål för utredning.

Stockholm den 5 april 1946.

SVERIGES INDUSTRIFÖRBUND

SVEN LUNDBERG.

Gustaf Settergren.

Bilaga C.

Till Kungl. Maj:ts och Rikets Kommerskollegium.

Genom remiss den 4 mars 1946 (D. N:r I. B. 157) har Norrbottens och Västerbottens läns handelskammare anmodats avgiva skyndsamt yttrande över två likalydande motioner väckta den ena inom första kammaren av herrar Svedberg och Karl August Johanson (I: 65) och den andra inom andra kammaren av herr Skoglund i Umeå m. fl. (II: 133) om förläggande till Västerbottens län av ett statligt eller under statlig medverkan tillkommet pappersbruk.

Med anledning härav får handelskammaren vördsamt anföra följande.

Den fråga, som motionärerna framföra, kan givetvis ha stor betydelse för näringslivet inte bara i Västerbottens län utan även framförallt i angränsande men även övriga län i Norrland. Detta sammanhänger främst med de råvaru- och arbetskraftsproblem, som f. n. äro av sådan vital betydelse för träförädlingsindustrin i Norrland. Bestämd ställning till hithörande frågor kan icke tagas utan ingående och tidsödande utredningar. Den korta remisstiden lämnar emellertid icke tid härför. Handelskammaren får därför inskränka sig till vissa påpekanden i anledning av motionerna.

I motionerna har icke angivits, vad slags pappersfabrikation, som avses. Under beteckningen pappersbruk kan nämligen rymmas många olika slags tillverkning av papper såsom tidningspapper, kraftpapper, sulfitomslagspapper, kartong och finpapper.

Motionärerna säga icke heller något om huruvida de anse, att pappersbruket skall samarbeta med redan förefintliga sulfit-, sulfat- och trämasseindustrier och därifrån helt eller delvis täcka sitt behov av cellulosa och trämassa. Under sådana omständigheter torde man få antaga, att motionärerna avse en fullt självständig anläggning. Den fråga, som därvid genast inställes sig, blir den, huru det planerade pappersbruket skall täcka sitt råvarubehov. Motionärerna hava angivit en kapacitet på 50 000 ton såsom tänkbar för detsamma. Utgår man från denna siffra kan man fastslå, att härför behövs en råvarutillgång på mellan 5 och 9 milj. kubf. rundvirke beroende på vad slags pappersbruk, som avses.

Det får väl antagas, att motionärerna avsett, att denna råvara till det statliga pappersbruket skall i varje fall till största delen tagas från kungl. domänstyrelsens skogar. Några nämnvärda kvantiteter från bolags- och enskilda skogar torde ej komma att stå till förfogande.

Motionärerna framhålla emellertid redan i ingressen, att tillgången på skog är begränsad. De säga även längre fram i motionen, att pappersindustriens leveransförmåga för närvarande förefaller pressad intill gränsen för vad råvaror och bränsletillgång över huvud taget tillåter. Det synes därför handelskammaren ganska inkonsekvent, att man med klar uppfattning om det faktiska läget på råvarumarknaden önskar starta en ny tillverkning, som kommer att än ytterligare skärpa kraven på råvarutillgången.

Redan förefintliga pappersindustrier drivas till övervägande del i enskild regi. Då, såsom ovan påpekats, ett statligt pappersbruk alltid skulle förses med råvara från statens skogar, skulle detta innebära, att utbudet av råvara från dessa skogar i den fria marknaden i motsvarande grad minskades. Konsekvenserna härav för enskilda företag och den vid dem sysselsatta arbetskraften äro uppenbara.

Dessa konsekvenser skulle även sträcka sig långt över Västerbottens läns gränser. Råvarutillgångarna i detta län skulle nämligen knappast förslå att fylla råvarubehovet för en anläggning av här planerat slag och storlek. Antagligen måste virke överföras från andra län, varvid Norrbottens län kan i främsta rummet komma i fråga. Detta medför i sin tur minskade arbetstillfällen på andra håll. Enligt handelskammarens åsikt kan det knappast ligga vare sig i statens eller den enskilde medborgarens intresse att skapa arbetstillfällen i Västerbottens län, om förutsättningen är att tillgången på sådana minskas på annat håll.

Motionärernas uttalande, att fördelarna med ett pappersbruks förläggande till Västerbottens län äro påtagliga, i vad avser brukets försörjning med råvaror, kan därför anses icke riktigt.

I motionen ägnas stor uppmärksamhet åt avsättningsmöjligheterna på exportmarknaden. De anförda exemplen avse all produktion, export etc. av alla slag av papp och papper. Handelskammaren anser icke, att något uttalande om framtidens exportmöjligheter kan byggas på dessa sammanlagda siffror. Skola exportmöjligheterna undersökas, måste undersökningen avse just det slag av papper, som man avser att tillverka. Handelskammaren kan under dessa omständigheter icke uttala något om motionärernas prognos om möjligheterna till ökad export eller av förbrukning inom landet.

Handelskammaren får slutligen påpeka, att den svenska träförädlingsindustrien alltid strävat att differentiera sin produktion och att driva förädlingen så långt sig göra låter. Därest möjligheter funnits till en fristående bärkraftig tillverkning vid ett pappersbruk i Västerbottens län, hade detta säkerligen redan tillkommit på enskilt initiativ.

Handelskammaren vågar även antaga, att möjligheterna till ett drivande av pappersbruk i anslutning till redan befintliga industrier noga undersökts och undersökas av vederbörande företag.

Handelskammaren får därför vördsamt avstyrka bifall till motionerna.

Luleå den 22 mars 1946.

NORRBOTTENS OCH VÄSTERBOTTENS
LÄNS HANDELSKAMMARE

BURE HOLMBÄCK.

Birger Rothelius.

Bilaga D.

Kungl. Maj:ts och Rikets Kommerskollegium
Stockholm

Med anledning av Kungl. Kommerskollegii remiss av den 4 mars 1946 få vi härmed med anledning av de inom riksdagens båda kamrar väckta motionerna om förläggande till Västerbottens län av ett statligt eller under statlig medverkan tillkommet pappersbruk anföra följande.

Riktigheten av motionärernas antagande, att bristande råvarutillgång för den norrländska träförädlingsindustrien kommer att framtvinga en begränsning av den nuvarande produktionsvolymen, ifrågasättes icke i och för sig. Av detta förhållande får emellertid icke utan vidare den slutsatsen dragas, att sysselsättningssvårigheter komma att uppstå under den tidsperiod, varunder denna råvarubrist kan beräknas råda. Vid ett bedömande av sysselsättningsmöjligheterna under denna tidsperiod måste väsentlig hänsyn även tagas till de förändringar i fråga om befolkningens fördelning i arbetsföra och mindre arbetsföra åldrar, som redan pågår, och som inom de närmaste åren förutses bliva än mer markanta och för produktionen ogynnsamma. Farhågor ha uttalats, att under en avsevärd tidrymd en allmän brist på arbetskraft kommer att råda, förorsakad genom 1920- och 30-talens låga nativitetssiffror. Det spörsmålet framställer sig därför osökt, huruvida icke denna allmänna brist på arbetskraft kommer att mer än uppväga den förutsedda minskningen av arbetstillfällena inom den norrländska träförädlingsindustrien, och huruvida något överskott av arbetskraft ens lokalt kommer att föreligga. Någon utredning härom har från motionärernas sida

icke förebragts. Än mindre ha de till prövning upptagit frågan, huruvida i händelse ett lokalt arbetskraftöverskott skulle uppstå inom Västerbotten, det finge anses rationellt att på föreslaget sätt binda denna övertaliga arbetskraft vid orten och därvid förhindra, att densamma toges i anspråk på annat håll, där svårartad brist på arbetare föreläge.

Skulle emellertid en noggrann prognos rörande sysselsättningsmöjligheterna inom Västerbotten giva vid handen, att ett överskott på arbetskraft kommer att uppstå, och att detta icke kan beräknas bliva taget i anspråk genom brist på arbetskraft inom andra delar av landet, uppkommer frågan, huruvida anläggandet av ett pappersbruk skulle vara ändamålsenligt för beredande av sysselsättning åt denna övertaliga arbetskraft. Det bör då betonas, att pappersindustrin kräver speciellt kvalificerad personal, som man icke kan beräkna finna inom den ifrågavarande landsdelens arbetarstam. Säkerligen måste i avsevärd omfattning specialutbildad arbetskraft från södra och mellersta Sverige anlitas. Vidare måste understrykas, att ett pappersbruk i förhållande till anläggningskapital och produktionskapacitet sysselsätter ett relativt ringa arbetarantal. Motionärerna uppgiva sig åsyfta en ökning av landets pappersproduktion med 50 000 ton om året men förklara samtidigt, att i denna siffra också i viss mån ingår förutsedd utbyggnad och produktionsökning för redan befintlig pappersindustri. Vi ha med hänsyn härtill antagit, att motionärerna ha i åtanke en anläggning med en årskapacitet icke överstigande c:a 30 000 ton papper. Av motionen framgår dock icke, vilket slags papperstillverkning, som åsyftas, och icke heller huruvida man tänkt sig, att pappersbruket skall uppföras såsom en helt fristående anläggning eller i anslutning till någon redan befintlig massafabrik. Någon ungefärlig uppskattning av anläggningskostnaderna kan med hänsyn härtill icke erhållas. Rörande den erforderliga arbetarstyrkans storlek i förhållande till produktionskapaciteten kan emellertid nämnas, att vid exempelvis ett tidningspappersbruk med tillhörande anläggningar arbetskraften behöver erfarenhetsmässigt uppskattas till 2 à 2½ person per ton av brukets dygnskapacitet. I denna beräkning ingår givetvis icke den arbetskraft, som erfordras för framställningen av massa, utan densamma avser allenast själva pappersbrukets behov jämte ångcentral och verkstäder. Vid ett kraftpappersbruk med flera maskiner kommer givetvis arbetarantalet att bli högre än vid ett tidningspappersbruk med endast en pappersmaskin, men även i detta fall gäller omdömet, att en pappersbruksanläggning kräver en relativt ringa arbetarstyrka i förhållande till anläggningens produktionskapacitet och investerade kapital.

Anläggandet av ett pappersbruk kan därför knappast i och för sig anses såsom en ändamålsenlig åtgärd, då det gäller att motverka sysselsättningssvårigheter. Det bör i detta sammanhang även uppmärksammas, att en av råvarubrist förorsakad sammankrympning av massaindustrien torde komma att påskynda den utveckling mot ett förbättrat tillvaratagande av denna industris avfallsprodukter, som under senare år målmedvetet igångsatts och för vilket ändamål ett intensivt forskningsarbete bedrives. Det är att antaga, att den utökning av massaindustriens produktionsprogram, som härigenom äger rum, kan absorbera ett på grund av massaproduktionens minskning eventuellt uppstående arbetskraftöverskott.

Oavsett vad sålunda anförts rörande förutsättningarna ur sysselsättningsynpunkt för anläggandet av ett pappersbruk i Västerbotten vilja vi rö-

rande de ekonomiska förutsättningarna för ett sådant pappersbruks drivande framhålla följande.

I motionerna redovisas en omfattande utredning rörande världsproduktionen av papper och rörande de framtida avsättningsmöjligheterna för svenskt papper dels på världsmarknaden och dels på hemmamarknaden. Utan att närmare ingå på denna utredning och det statistiska material, som förebibras — och som enligt vår uppfattning riktigt återger läget — vilja vi endast konstatera, att motionärerna antaga, att världskonsumtionen av papper och papp inom en överskådlig framtid kommer att ha nått en sådan höjd (31 milj. ton per år), att en svensk produktionsökning om 50 000 ton per år bör kunna absorberas. Det bör emellertid betonas, att en kvantitet av 50 000 ton är alltför obetydlig i förhållande till den antagna världskonsumtionen, 31 milj. ton, för att kunna påverka världsmarknadspriset och knappast ens hemmamarknadens pris. Frågan, huruvida den nämnda kvantiteten kan avsättas, är därför väsentligen beroende av huruvida densamma kan med hänsyn till produktions- och distributionskostnader framställas och tillhandahållas till världsmarknadens respektive svenska marknadens priser.

Då det är den befarade råvarubristen, som föranlett motionen, torde man kunna utgå från att motionärerna icke avsett, att det föreslagna pappersbruket skulle framställa även sin egen massa, utan att tillverkningen skulle ske med massa köpt från redan befintliga fabriker såsom råvara. Anläggningen får emellertid härigenom icke de väsentliga fördelar såväl ur driftskostnadssynpunkt som med hänsyn till möjligheten att anpassa massans kvalitet efter papperstillverkningens fordringar, som den övervägande delen av den befintliga pappersindustrin åtnjuter genom att massa- och papperstillverkningen kombinerats inom samma företag. Större delen av produktionen vid landets pappersbruk sker med egen massa såsom utgångsmaterial, och köpt massa kommer sålunda till användning endast i den mån, pappersbrukens egna kapacitet för massaframställning icke är tillräcklig. Med hänsyn till konkurrensen från den redan befintliga industrien inom landet kommer sålunda det av motionärerna föreslagna pappersbruket att befinna sig i ett ogynnsamt läge redan på grund av driftskostnaderna.

Härtill komma de särskilda kostnader i synnerhet vid distributionen, som äro en direkt följd av det nordliga läget. Motionärerna beröra endast i korthet denna fråga, som likväl, enligt vårt förmenande, är av väsentlig betydelse. De norrländska skeppningshamnar, som kunna komma i fråga, äro stängda på grund av ishinder under cirka 4 månader. Med hänsyn till de olägenheter, som äro förenade med lagring under en så lång period, skulle, enligt motionärernas åsikt, produkterna kunna transporteras per järnväg till Göteborg för att därifrån utskeppas. Motionärerna påpeka härvid de förbättrade järnvägsförbindelserna och anse, att med hänsyn härtill det nordliga läget icke kommer att medföra samma nackdelar ur transportsynpunkt som tidigare varit fallet. Oavsett detta måste emellertid framhållas, att även om goda järnvägsförbindelser stå till buds, järnvägstransporterna likväl medföra en avsevärd fördyring av varan. De pappersbruk, som för närvarande äro belägna inom norra Sverige, ha funnit transportkostnaderna för den färdiga varan vara en avsevärd belastning. Det naturliga och ur alla synpunkter fördelaktigaste läget för ett pappersbruk, vars produktion till stor del skall avsättas på exportmarknaderna, är vid en i möjligaste mån isfri hamn, som anlöpes av oceangående fartyg. Även med

hänsyn till försäljningen på den inhemska marknaden måste det nordliga läget för ett pappersbruk medföra avsevärda nackdelar ur kostnadssynpunkt. Den pappersförädlande industrien och de övriga större avnämarna av papper i landet äro koncentrerade till Syd- och Mellansverige, och sannolikt måste man — oavsett de av motionärerna påpekade svårigheterna för ett bruk med nordligt läge att hålla kontakt med sina avnämare — räkna med en extra frakt för det nordliga bruket om cirka 25 kronor per ton.

Det av motionärerna föreslagna pappersbruket skulle sålunda icke endast bliva belastat med jämförelsevis höga driftskostnader på grund av att det skulle arbeta med köpt massa såsom utgångsmaterial, utan dess produkter skulle dessutom belastas med högre distributionskostnader än dem som bäras av den redan inom landet befintliga industrien.

Det finnes för närvarande pappersbruk, som till övervägande delen grunda sin produktion på köpt massa, men de ökade tillverkningskostnader, som härigenom uppstå, kompenseras av att dessa bruk äro ur distributionssynpunkt synnerligen gynnsamt belägna. De ur distributionssynpunkt ogynnsamt belägna nuvarande pappersbruken — således framförallt de som äro belägna i Norrland — tillverka däremot sin egen massa och kompensera härigenom de nackdelar, som de ökade distributionskostnaderna föra med sig.

Det nu ifrågasatta pappersbruket skulle emellertid komma att belastas med båda de nämnda nackdelarna, och detta ger oss anledning framhålla, att driften vid detsamma torde ställa sig oförmånlig ur ekonomisk synpunkt. Härtill komma de ökade anläggnings- och driftskostnader, varmed man torde böra räkna till följd av klimatiska och andra förhållanden, avhängiga av det nordliga läget.

En investering av statliga medel i ett pappersbruk av den art, motionärerna åsyfta, synes därför synnerligen vansklig.

Under åberopande av vad ovan anförts avstyrka vi det i motionerna framställda yrkandet.

Stockholm den 22 mars 1946.

SVENSKA PAPPERSBRUKSFÖRENINGEN

CARL J. M. MALMROS.

EWERT LANDBERG.

L. Sjunnesson.

Till Riksdagens statsutskott.

Angående planerad anläggning av pappersbruk inom Västerbottens län.

Sedan Kungl. Maj:t den 1 ds anmodat domänstyrelsen att avgiva yttrande över två likalydande motioner vid årets riksdag (I: 65 och II: 133), i vilka yrkas utredning om förläggande till Västerbottens län av ett statligt eller under statlig medverkan tillkommet pappersbruk, får domänstyrelsen härmed anföra följande.

Ett pappersbruk måste av bland annat värmetekniska skäl förläggas i omedelbar anslutning till cellulosa-fabrik. Staten äger ingen cellulosa-fabrik inom Västerbottens län, och statlig nybyggnad av en sådan fabrik torde för närvarande icke böra ifrågasättas, eftersom skogstillgången icke förslår att försörja redan befintliga fabriker med råvara. Därest staten icke inköper någon av nu befintliga cellulosa-fabriker måste därför ett eventuellt pappersbruk förläggas till en i enskild ägo befintlig cellulosa-fabrik.

Pappersbruk för tillverkning av papp och grövre papperssorter såsom tidnings- eller omslagspapper drivas med jämförelsevis liten arbetsstyrka. Då motionärerna framförallt åsyfta ökning av arbetstillfällena inom länet, lärer därför i första hand ett finpappersbruk komma i fråga, som fordrar större arbetsstyrka åtminstone av kvinnlig arbetskraft. Domänstyrelsen kan icke bedöma de ekonomiska utsikterna för en sådan anläggning, enär driftsresultatet i viss mån är beroende av förhållandena vid den cellulosa-fabrik, med vilken pappersbruket måste samdrivas. Domänstyrelsen håller emellertid före att lönsamheten under alla förhållanden är ganska oviss, varför styrelsen anser en ingående teknisk-ekonomisk utredning och prövning vara nödvändig, innan staten medverkar till startande av ett sådant företag. Stockholm den 16 mars 1946.

KUNGL. DOMÄNSTYRELSEN

B. v. STOCKENSTRÖM.

E. Wiel-Berggren.
